

2. Бодров В.А. Профессиональная зрелость человека (психологические аспекты) // Феномен и категория зрелости в психологии / Отв. ред. А.Л.Журавлев, Е.А.Сергиенко. - М.: Изд-во "Институт психологии РАН", 2007.- С. 174-197.
3. Змановская Е.В. Руководство по управлению личным имиджем. - СПб.: Речь, 2005. - 144 с.
4. Климов Е.А. Психология профессионала. М.: Изд-во "Институт практической психологии", Воронеж: НПО "МОДЭК", 1996. - 400 с.
5. Кочюнас Р. Психологическое консультирование и групповая психотерапия. - 5-е изд.-М.: Академический Проект: Гаудеамус, 2005.-464 с.
6. Максименко С.Д. Развитие психики в онтогенезе: /В 2т./.- К: Форум, 2002. - Т.1. - 319с. - Т.2. - 335 с.
7. Маркова А.К. Психология профессионализма. -М.: Гардарики, 1996. -308 с.
8. Психологія життєвої кризи / Відп. ред. Т.М.Титаренко. - К: Агропромвидав України, 1998. - 348 с.
9. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека. - М.: Изд. Группа "Прогресс", 1994. - 456 с.
10. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М.: Политиздат, 1991. - 528 с.

КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ КЕРІВНИКА В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Рябець І.В.

Актуальність дослідження та постановка проблеми в загальному вигляді. Перехід до ринкових відносин, структурна перебудова економіки, політичні процеси, зміни в європейській освітній політиці потребують формування нової системи цінностей і напрямів в освіті України.

По-перше, нові вимоги до фахівців, вимагають підготовки керівників-освітян нового типу. В сучасній Україні освіта "базується на національній ідеї вищої освіти, зміст якої полягає у збереженні та примноженні національних освітніх традицій" [1, с. 361].

По-друге, формування особистості майбутнього керівника неможливе без формування його комунікативного потенціалу в умовах полікультурності.

Необхідність формування висококультурного громадянина пов'язана, з одного боку, з реально існуючим багатонаціональним простором України в цілому та її регіонів, а, з іншого - з орієнтацією нашої держави на європейську та світову інтеграцію. Тому система освіти сьогодні повинна бути спрямована на формування особистості, готової до взаємодії в полікультурному просторі, що передбачає сприйняття культурного плюралізму, загальнолюдських цінностей, позитивне ставлення та повага до представників інших етносів, розуміння важливості компромісів.

Виклад основного матеріалу. Спілкування в управлінні - важливий інструмент реалізації його функцій: організації, мотивації, планування і контролю. Комунікація, будучи важливою складовою управління, носить інтегральний характер. Все це дає підстави для тверджень про управлінську діяльність керівника, що зумовлена значущістю соціальних функцій управління і психологічними особливостями учасників управлінського процесу.

Здійснення комунікації керівником відбувається безпосередньо під час його роботи. В кожній ситуації успіх визначається якістю спілкування, умінням керівника слухати й передавати інформацію, здатністю зрозуміти співрозмовника. Йдеться про широкий діапазон комунікативних знань, умінь і навичок, необхідних керівнику для управлінської діяльності, тобто комунікативну компетентність та компетенцію. Комунікативна компетентність - це знання норм і правил спілкування, володіння його технологією, складова частина широкого поняття "комунікатив-

ний потенціал особистості". На думку Є. Руденського: "комунікативний потенціал особистості, - це характеристика можливостей людини, що визначають якість його спілкування. Він включає поряд з компетентністю в спілкуванні ще дві складові: комунікативні властивості особистості... і комунікативні здібності..." (переклад з російської - І. Р.) [2, с. 224].

Комунікативна компетентність розглядається вченим як система внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікативної дії у визначеному колі ситуацій міжособистісної взаємодії. Тому професійну компетентність керівника сфери освіти можна назвати стрижневим компонентом вибраного ним виду діяльності, а комунікативну компетенцію - необхідною умовою її ефективності. Життєвий досвід (досвід міжособистісного спілкування), загальна ерудиція, мистецтво і спеціальні методи навчання є основними джерелами комунікативної компетентності. Тому комунікативну компетентність керівника необхідно розглядати як складну інтегративну якість особистості, яка визначає професійно-педагогічну діяльність.

Розглядаючи комунікативний потенціал особистості з точки зору психології управління, Л. Орбан-Лембрик визначає поняття "комунікативний потенціал керівника" так: "Комунікативний потенціал керівника - притаманні керівникові комунікативні можливості, які є внутрішнім резервом особистості, реалізуються як свідомо, так і стихійно" [3, с. 393]. Складові та характеристики комунікативного потенціалу керівника за Л. Орбан-Лембрик це - потенційні комунікативні можливості, потенції керівника, які можуть бути задіяні та використані в управлінні; психологічні властивості й можливості особистості керівника, набуті в управлінському спілкуванні й взаємодії з іншими людьми; комунікативні можливості професійного розвитку, саморозвитку власної особистості; динамічність комунікативного потенціалу, яка сприяє розвитку комунікативних властивостей та здібностей, що пред'являє особистості підвищені вимоги за використання внутрішніх комунікативних резервів, переведення їх із потенційних в актуальні. Комунікативний потенціал керівника базується на психологічній та соціальній (соціокультурній та етнопсихологічній контексти спілкування) основах. Закцентуємо увагу на соціальній основі комунікативного потенціалу керівника. Важливими для керівника освітництва є соціокультурний та етнопсихологічний контексти спілкування.

Основою концепції сучасної освіти є полікультурність. Система освіти наразі спрямована на формування особистості, готової до взаємодії в полікультурному просторі. Система міжкультурних, міжрегіональних взаємовідносин у сфері освіти розглядається сучасними філософами як полікультурний освітній простір. Саме освітні заклади повинні формувати полікультурність особистості. Якість такого формування залежить від полікультурної компетентності педагогів та керівників-освітян. На думку Л. Гончаренко [4, с. 57], полікультурна компетентність педагога входить у структуру його професійної компетентності; цього вимагають умов (робота в багатокультурному середовищі), в яких реалізується кадровий потенціал керівників освіти. Полікультурну компетентність розуміють як здатність особистості жити й діяти в багатокультурному середовищі. Спираючись на попереднє твердження, можна зробити висновок, що полікультурна компетентність педагога містить: 1) полікультурну грамотність; 2) уміння використовувати свої знання в педагогічній діяльності; 3) професійно значимі особистісні якості.

До професійно значимих якостей полікультурно компетентного педагога варто віднести: адаптованість до плінних педагогічних ситуацій; комунікабельність; емпатійність; толерантність [4, с. 56]. Отже, максимальна реалізація комунікативного потенціалу керівника в полікультурному освітньому просторі залежить від його комунікативної компетентності.

Висновки. Актуальним завданням є забезпечення системи освіти кадрами нового покоління керівників, які б в умовах полікультурного освітнього простору, гуманізації та інтеграції освіти, науки і культури були б спроможні результативно спілкуватися, підвищення свого культурного, фахового рівня, професійної майстерності, а саме були компетентними відповідно до вимог сучасного багатокультурного середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні - інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. - К. : Грамота, 2005. - 448 с.
2. Руденский Е. В. Психотехнология общения менеджера. - М. : Инфра - М, 1997. - 240 с.
3. Орбан - Лембрик Л. Е. Психологія управління : Посібник. - К. : Академ-видав, 2003. - 568 с.
4. Кузьменко В. В., Гончаренко Л. А. Формування полікультурної компетентності вчителів загально-освітньої школи : Навчальний посібник. - Херсон : РІПО, 2006. - 92 с.

СПЕЦИФІКА ПРОЯВІВ ЕТИЧНОГО ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНОГО КОНФЛІКТУ ТА КОГНІТИВНИЙ ДИСОНАНС

Савін О. І.

Проблема етичного внутрішньоособистісного конфлікту набуває особливо-го значення в силу того, що кожна особистість на тому чи іншому етапі свого життя стикається із необхідністю здійснення вибору на користь певного варіанту відкидаючи при цьому інші. Життєдіяльність особистості в умовах соціуму, що висуває власні норми обмеження свободи та навіть нігілізм у оцінці цінностей, коли не завжди є можливість робити те, що бажаєш чи коли не мусить робити те, що треба або вимагає суспільство, індивід майже завжди вступає в боротьбу власне з собою і тому проблему внутрішньоособистісних конфліктів безперечно можна вважати актуальною.

Проблематика внутрішньоособистісних конфліктів ґрунтовно розкрита в працях вчених: З. Фрейда, А. Адлера, Е. Фрома, К. Хорні, В. Франкла, Е. Еріксона, К. Юнга та ін. Серед вітчизняних вчених вагомий внесок у дослідження проблеми внутрішньоособистісних конфліктів здійснили Т. В. Дуткевич, М. Й. Варій, І. І. Русинка та інші.

Етичний внутрішньоособистісний конфлікт за психологічною природою, специфікою та наслідками може бути як конструктивним (продуктивним), так і деструктивним (непродуктивним). Звісно, що перший має за своїми результатами позитивні наслідки, другий - негативні.

Позитивні наслідки в процесі впливу на структуру, динаміку і результативність внутрішньоособистісних процесів сприяють самовдосконаленню і самоутвердженню особистості. Досвід вирішення внутрішньоособистісних протиріч та протидії їх негативним наслідкам впливає на становлення зрілості особистості. Слід зазначити, що К. Юнг, А. Адлер, З. Фрейд, Е. Еріксон розглядають внутрішньоособистісний конфлікт як вагомий та навіть доцільний засіб самоздійснення особистості.

Так, на думку А. Адлера, здатність людини здолати почуття неповноцінності, що переживає кожний в період дитинства стосовно авторитету батьків, конкуренції з братами та сестрами й соціальним оточенням, означає її оформлення як особистості. Згідно з положеннями З. Фрейда, людина є конфліктною за своєю природою. Індивід з моменту народження переживає боротьбу двох протилежних інстинктів, що визначають його поведінку. Такими інстинктами є ерос (інстинкт життя і самозбереження) і танатос (інстинкт смерті, агресії, деструкції і руйнування). В цьому протиріччі й полягає сутність внутрішньоособистісного конфлікту. Тобто, наявність останнього є важливою ознакою власне особистості.

Випливаючи з положення щодо позитивних наслідків дії етичного внутрішньоособистісного конфлікту, можна відзначити, що внутрішньоособистісні конфлікти: допомагають самопізнанню особистості і виробленню її адекватної самооцінки; зміцнюють волю і стресостійкість людини; є засобом і способом саморозвитку